

Lary

laryngernas tidning

Nr 5 årg. 15
Julen -87

"MAGISK" PAPPERSRULLE
sid 6

NY METOD RÄDDAR LIV
sid 12

Omslagsbilden visar Knut Andersson, född 1900, som Stockholms-laryngernas Lucia infälld i ett collage av bilder från möten på Mariahissen i Stockholm.

Sista manusdag för nästa nr är 1 mars.

HJÄLP!

Vi behöver en bas för vår utställning hos NHR i Stockholm och söker därför en laryng boende i Stockholms-området, som även kan ställa upp som informatör vid olika arrangemang i anslutning till utställningen.

Svar till Elof Bystedt, tel 0753-717 88.

RLEs KANSLI

Kanslichef: Elise Lindqvist

Box 360 33, 100 71 Stockholm. Besöksadress: Reimersholmsg. 9.

Tel 08-58 58 07, 58-58 09, texttelefon 68 49 30,

månd.—fred. 08—12.00, 13.00—15.00.

Övriga tider autom. telefonsvarare. Postgiro: 85 17 54—2.

FÖRBUNDETS KONTAKTER:

Kanslichef: Elise Lindqvist

V. förbundsordförande: Sixten Thudin, Ervallaakroken 27,

124 43 Bandhagen, Tel 08-86 75 42

Förbundssekr: Elof Bystedt, Tors väg 6, 140 20 Norsborg,

Tel 0753-717 88

Kassaförvaltare: Irma Bruhn, Bollmoravägen 122, 135 47 Tyresö,

Tel 08-742 25 68

LOKALFÖRENINGARNAS KONTAKTER

Gävle: Siv Baglien, Industrivägen 5, 820 20 Ljusne,
Tel 0270-686 32

Göteborg: Eric Hermansson, Gitarrg.1, 421 41 Västra Frölunda,
Tel 031-47 87 63

Halmstad: Bertil Andersson, Strandgatan 24, 302 46 Halmstad,
Tel 035-12 28 13

Linköping: Ann-Britt Eriksson, Fogdevägen 3, 612 00 Finsspång,
Tel 0122-146 53

Lund: Torsten Boo, Långarödsvägen 78 B, 263 00 Höganäs
Tel 042-426 23

Stockholm: Rikard Pedersen, Pastellvägen 30, 122 30 Enskede
Tel 08-49 42 42

Uppsala: Sven Eriksson, Ekbacken, Löt, 740 11 Lännaholm
Tel 0174-220 84

Västerås: Anna-Greta Andersson, Tryffelvägen 16, 725 41 Västerås
Tel 021-525 23

Växjö: Disa Gustafsson, Villagatan 4, 340 36 Moheda
Tel 0472-704 12

Örebro: Bertil Lindström, Ekeberg, 716 00 Fjugesta
Tel 019-914 40

INSIDORNA

- 4 Riks-Ronden
- 4 Brev från Uppsala
- 5 Rökfria Veckan
- 6 "Magisk" pappersrulle
- 8 Hjälpmedelsspalten
- 8 Kanslispalten
- 9 Red:s spalt
- 9 Fria munsköljmedel
- 10 Studiebesök i Japan
- 11 Siv Baglien medaljerad
- 12 Ny metod räddar liv
- 13 På Fredensborg
- 14 Här i Stockholm
- 15 Starkare än DU
- 15 Mariahissen

STOMASKYDD

av vit textil med kardborrlås.

Olika halsvidder: 35—42.

Angiv önskad storlek.

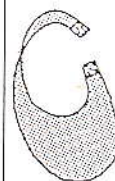
INGRID HAGMAN

Bivägen 6

141 32 HUDDINGE.

Tel 08-774 64 82.

Träffas säkrast kl 15—18.

Pris 20:—

LARY, årgång 15, nr 5

Ansvarig utgivare och redaktör:
Rolf Fischer.

Mönjestigen 23, 141 31 Huddinge.
Tel. 08-711 22 03

Utgiven av:
"LARYNGFÖRBUNDET"
RIKSFÖRBUNDET FÖR LARYNGEKTOMERADE
Tryckt hos

Kjellis
Offset
ab

Tel. 08-774 24 15
Svängvägen 30
141 41 HUDDINGE

God Jul och Gott Nytt År önskar

Från Göteborgsföreningen

Anna-Lisa och Gösta Kollberg
Maj-Britt och Åke Sterner
Karin och Stig Jonson
Märta och Arne Engman
Margit och Rune Svensson
Elsy och Fale Johansson
Torborg och Eric Slättberg
Ester och Gunnar Johansson
Signe Jacobsson och Harry Olsson
Lilly Nilsson och Rune Hansson
Maj-Britt Lundgren
Rosa Christensson
Helge Hansson
Birgit Risberg
Ewa Söderpalm
Ingrid Forss
Karin Liljegren
Irène Pettersson

Sigrid och Harald Ryfors
Maj och Eric Hermansson
Elly och Sven Pettersson
Irène och Åke Johansson
Gullvi och Gösta Jorhede
Wivan och Goyko Barisic
Karin och Eric Jarström
Ingrid och Rune Ramsvik
Britta och Lars Erik Andersson
Berit och Sten-Eric Ericsson
Ulla-Briith och Sven Johansson
Karin Alexandersson
Agnes Nilsson
Thure Svensson
Elsa Andreasson
Sonja Berg
Signe Johansson
Gunnar Johansson

Från Linköpingsföreningen

Inge och Greta Andersson
Carl och Eva Aspling
Marianne och Gunnar Aurell
Nils och Birgit Björck
Torsten och Karin Claesson
Ann-Britt och Karl-Erik Eriksson
Eskil och Lilly Holgersson

Sigvard och Anna Håkansson
Maj-Britt Isberg
Bengt Johnsson
Karin och Harry Pettersson
Rune och Edit Pettersson
Sven-Olof Rönblom
Manne och Christina Swall

Från Lundföreningen

Birgit och Malte Nilsson

Från Stockholmsföreningen

Karen Poulsen
Rikard Pedersen
Esther Andersen
Inez Nilsson
Margit Ericson
Birgit Blange
Axel Selander
Oskar Lundgren
John Danielsson
Ella och Tage Wanselin
Margit Glössner
Helge Larsson
Ingegerd och Eric Larsson
Lilly och Åke Amnelius
Ecke och Lisbeth Olsson

Evert och Birgit Olsson
Ale och Maria Fredriksson
Iris och Knut Andersson
Lilly Westberg
Irma Bruhn
Elof och Linnéa Bystedt
Elsa och Helge Sundin
Leif Sundin
Elise Lindqvist och Stig Lind
Svea Meijer
Iris och Sven Svensson
Birgit och Rolf Fischer
Karin och Oscar Norén
Ingegerd och Curt Bengtsberg
Cissi och John Söderholm

Från Uppsalaföreningen

Alla medlemmar

Från Örebroföreningen

Ragnar Salberg

Riks-Ronden

Nu är cirkeln sluten. Uppsala-föreningen var den sista i raden som vi i AU besökte.

På morron den 27 okt. startade vi från kansliet. Vi, det var Sixten, Irma, Elise och jag. Det var dimmigt, rått och kallt. Målet var H.C.K. på Kungstensgatan. Jag visste precis var H.C.K. i Uppsala låg men sedan jag var där senast har mycket blivit anorlundat. Gatan var enkelriktad, gågata bitvis, och där jag några år tidigare parkerade, grävdes det nu grund för husbygge.

Men Sven Eriksson mötte oss och anvisade p-plats.

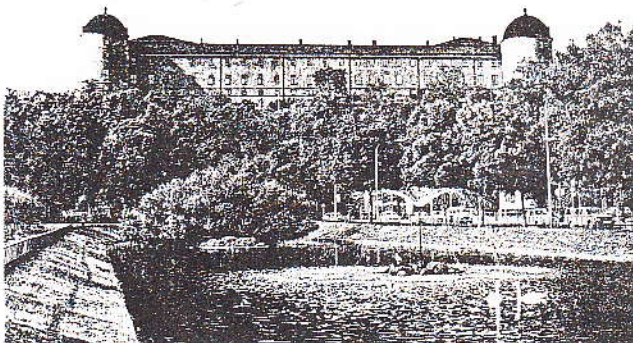
Vi fick ett varmt mottagande av Svea, Mainy och Sven. Vi genomförde AU-möte med ovan nämnda tre som åhörare. Efter avslutat AU-möte bjöds det på kaffe med nybakat kaffebröd. Sedan höll föreningen sitt medlemsmöte som var mycket intressant. Bland annat rapporterade ordf. om deras medverkan i programmet Ett År Före Valet.

Logoped Gunilla Beling deltog och var mycket intresserad.

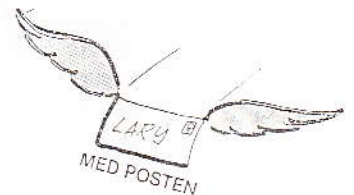
Dem. av Talförstärkare MMT.1 och Polycom väckte stort intresse. En allmän frågestund om hjälpmedel följde.

Ett avskedsfika med Uppsala-föreningen inmundigades. Sedan tackade vi för att vi fått gästa föreningen och reste hem. Vi hoppas att vi får chansen att besöka Uppsalaföreningen flera gånger.

Elof

Uppsala Slott.

Från Uppsala

Från Uppsala rapporterar Svea Östh att föreningen haft stor glädje av AU:s besök, som berättas vidare om under rubriken Riks-Ronden här ovanför.

Svea vill också med en "blänkare" säga till de övriga lokal-föreningarna:

Sätt upp en lista på alla hjälpmedel som en laryngektomerad behöver. I Uppsala län ska vi lämna sådana uppgifter till Hjälpmedelsrådet senast i

mars -88. Risk finns, att en del hjälpmedel kan försvinna.

ETT ÅR FÖRE VALET

Uppsala läns handikappföreningar hade inbjudit Lands-tingets ledande politiker till nya Folkets Hus den 21 okt på tema: **ett år före valet** för att få svar på vilka handikappfrågor man går till val på 1988. Det blev en mycket stor anslutning till mötet.

Från Uppsala RLE deltog flera

av våra medlemmar. Många viktiga frågor ställdes till de berörda. Politikerna var mycket positiva till handikapprörelsen och dess krav. Svarade på frågor, och erkände att det var mycket dom inte kände till. Man lovade att läsa på, för att kunna arbeta för en bättre handikappspolitik de närmaste åren.

En röst ur folkdjupet ställde den sista frågan. Törs man bli sjuk på sommaren!?

Svea Östh

Rökfria Veckan

R.L.E:s antirök-broschyr uppmärksammades på Rökfria Veckan:s presskonferens. Här visas den upp av arbetsmarknadsminister Ingela Thalén och socialminister Gertrud Sigurdsen.

Foto: Anders Kallersand, DN.

Presskonferensen för rökfria veckan hölls i Rosenbad torsdagen den 12 nov. Dagmar von Walden Laing från Cancerfonden hälsade arbetsmarknadsminister Ingela Thalén och socialminister Gertrud Sigurdsen välkommen. Socialministern talade om att av regeringens 21 medlemmar är bara tre rökare. I socialministerns rum råder rökförbud, ingen har under dessa år rökt i hennes rum. "Jo en har

gjort det. Vem avslöjar jag inte." Arbetsmarknadsministern talade om dom stora olägenheterna som rökningen är på jobbet och på offentliga platser.

R.L.E. deltog i presskonferensen med en nyskapad broschyr, som till vår stora glädje fick posera mellan dom två ministerrarna. Bild i DN fredagen den 13 nov.

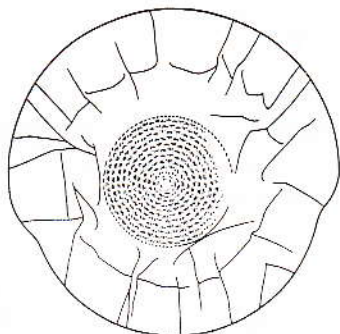
Elof

Årets slogan är:
Rökfri på jobbet!
i hemmet, på fritiden,
i skolan.

"Magisk" pappersrulle

stoppar förstörelsen av luftvägarna

Artikeln saxad ur Handikappinstitutets tidning Information om Rehabilitering nr 2/87

Stom-Vent

Fukt-Värmeväxlare
för Laryngektomerade.

Laryngektomerade har stora problem med slembildning i luftvägarna, hosta och luftvägs-sjukdomar. Men nu marknads-förs ett enkelt hjälpmedel som innebär en kraftig förbättring.

Ungefär 1 500 människor i Sverige har genomgått en laryngektomi. De har fått struphuvudet bortopererat och andas genom ett hål, ett stoma, i halsgropen. Orsaken är oftast cancer, på grund av rökning i kombination med andra luftföroreningar.

Det nya hjälpmedlet kallas Stom-Vent och fästs framför stomat. Enkelt uttryckt består hjälpmedlet av en liten rulle poröst papper som sitter på en rundel av hudvänlig klisterfolie. Framför pappersrullen sitter ett tunt fiberskikt som renar luften. Inne i rullen, som fungerar som en fukt-värmväxlare i miniatyr, fuktas och värms inandningsluften.

Bortkopplade

Allt detta sker normalt i näsan,

munhålan och resten av de övre luftvägarna. Eftersom de övre luftvägarna är bortkopplade hos en laryngektomerad drar han eller hon in luften torr, kall och nästan orenad. De flesta har bara en enkel kompress framför stomat.

— När man inte använder ett bra skydd förstörs bl a de små flimmerhåren, som finns på luftvägarnas sidor för att transportera bort föroreningar, säger Elof Bystedt, förbundssekreterare i RLE, Riksförbundet för laryngektomerade.

— Efterhand får man större och större problem med hosta, och även problem med sårbildning. Flimmerhåren växer sedan aldrig till igen. Men när man börjar använda Stom-Vent stannar förstörelsen upp.

Bilmotor

— Man kan jämföra med vad som händer i en bilmotor om man kör utan luftrenare, säger Bystedt.

Elof Bystedt har haft sitt stoma i 15 år och använt Stom-Vent i fem år. Tidigare kunde han få tillbringa en timme eller två varje morgon med att spraya lössande medel i stomat och "hosta upp sig", för att bli av med segt och hårt slem.

— Och det är ingen vanlig liten hosta, berättar han. Det kommer verkligen från botten, och det kan vara ett klart socialt problem med ljudet och att det ibland kommer farande saker när man hostar.

— Man känner sig lätt utpekad. Det är svårt att gå på bio, teater eller vara med på möten. Många larynger, som vi kallar oss, stannar helt enkelt hemma.

Innan Elof Bystedt började med Stom-Vent var han också mycket oftare förkyld än idag.

— Man andas ju in kall luft utan rening, och borttransporten av partiklar och bakterier eller virus går sämre, säger han.

Dessutom är det så illa ställt att allt ont kommer på en gång vintertid, och gör vintern till ett mindre helvete för många laryngektomerade. Kylan är en sak, men när det blir kallt är också luften torrare, vilket gör problemen med segt slem och sämre fungerande borttransport av slem och föroreningar värre. Samtidigt är det förkylningstider.

— Ju längre man har haft en laryngektomi, desto längre ned i lungorna går också sjukdomarna, som situationen varit hittills, säger Bystedt.

Dygnet runt

Han använde själv tidigare en tunn sårkompress av gles bomullsväv framför stomin. Nu har han en Stom-Vent dygnet runt.

— I början hade jag den inte på natten, för det blir större andningsmotstånd än med bara en kompress. Det kändes lite obehagligt när man var ovan.

Fukt-värmeväxlare konstruerade med den nämnda pappersrullen som aktiv kärna är en svensk uppfinning. Det är en stor artikel inom sjukvården i alla länder, och svenska företag är världsledande på området.

Produkterna har funnits på marknaden över 10 år, även Stom-Vent. Ändå används den inte av fler än ett 50-tal larynger i Sverige.

— Dels har vi gjort produkten bättre och mer anpassad till brukarnas behov än förut, säger Leif Sparrman, VD för Gibeck Sverige AB, som marknadsför Stom-Vent.

— Dels blev det så med den traditionella marknadsföringen att vi nådde väldigt få laryngektomerade.

— När vi introducerade produkten först var principen för det fina och viktiga med fukt-värmeväxlingen ny, så läkarna var osäkra, säger Sparrman. Dessutom betonades sådana egenskaper som förband för såret man har precis efter operationen, eller filter mot skräp. Fukt-värmeväxlingen, som är det viktigaste, kom bort i hanteringen.

Men för ett och ett halvt år sedan fick man en snilleblix på Gibeck. Man började samarbeta med RLE, inför marknadsföringen av den förbättrade produkten. Tillsammans har RLE och företaget bl a gjort en enkät med 300 larynger som fått prova hjälpmedlet. Resultaten är överväldigande positiva, när väl brukarna vant sig vid Stom-Vent.

Motstånd

— De första 2—3 veckorna kan till och med upplevas som negativa, säger Sparrman. Man känner ett andningsmotstånd, får en ökad slembildning och kanske lätt irritation av tapen som fäster mot huden.

Den ökade slembildningen är i själva verket ett bevis på att hjälpmedlet är effektivt, istället för motsatsen. När man börjar använda Stom-Vent luckras nämligen det tidigare tjocka och sega slemlagret i luftvägarna upp, så att man kan hosta upp det.

— Och att det känns ett större andningsmotstånd är inte konstigt, säger Elof Bystedt. De allra flesta larynger andas ju idag bara halva vägen. Det är klart det är lätt att andas utan näsan.

— Men upplevelsen av motstånd gäller inte om man börjar använda Stom-Vent direkt efter operationen, vill Bystedt förtyd-

liga. Och idag rekommenderar fler och fler läkare Stom-Vent till nyopererade.

Men det finns ett annat allvarligt problem för att nå ut till fler larynger.

— Tillgängligheten är det stora hindret, säger Bystedt. Stom-Vent är kostnadsfritt hjälpmedel bara i sex landsting, och där har vi också en hög användning.

Dessa landsting har fört upp produkten på sina lokala hjälpmedelsförteckningar, trots att den ännu inte provats och rekommenderats av Handikappinstitutet. Men ansökan om provning är inlämnad till HI och möjligen kan Stom-Vent rekommenderas till hösten.

Kan bli dyrt

— Som det är nu kan det bli väldigt dyrt för den enskilde, särskilt i början, säger Elof Bystedt. Under den första månaden går det kanske åt åtta—tio stycken per dag, för 9:50 styck.

Normalförbrukningen är 1—4 per dag, vilket innebär en kostnad på 3 500—14 000 kronor per år.

— Där vi har aktiva distriktsordföranden i RLE där finns Stom-Vent också som kostnadsfritt hjälpmedel, säger Bystedt. Nu ska vi jaga de andra med blåslampa.

Under det senaste halvåret har han själv och andra från RLE åkt runt i landet och berättat för medlemmar om hjälpmedlet. De närmaste två åren kommer man också att ordna återkommande informationsmöten på landets öron-näsa-hals-kliniker.

Björn Wilhelmsson

Hjälpmedels- spalten

Fick inte plats

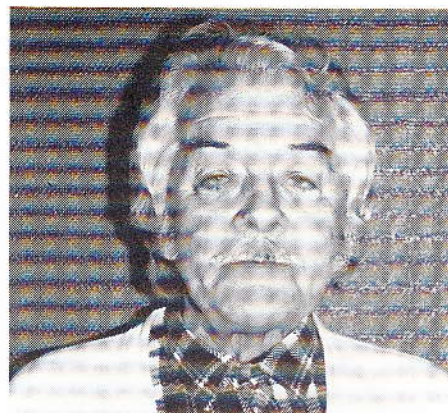
Ett hjälpmedel som inte fick plats i hjälpmedelsnumret är en norsk produkt som heter Falkon 3310. I Falkon 3310 kan man tala in ett antal fraser som man kan använda vid behov.

På den videokassett som jag har sett och lyssnat på verkar rösten mycket bra, Falkon

3310:s format verkar normalt och designen attraktiv.

Kontakt skall tas med det norska företaget för eventuellt lån av en demonstrationsmaskin.

Utvecklingen av Talförstärkaren MMT.1 är i princip klar. En del tillbehör är under utveckling

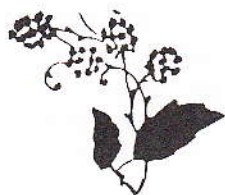

som till exempel fastsättning på telefon.

Så vill jag önska alla som har ställt upp för utvecklingen av MMT.1, alla Larynger, anhängiga och Larys läsare

En riktigt
God Jul och Gott Nytt År

Elof

KANSLI spalten

Resumé

Under det snart gångna året vill jag här ge en kort resumé:

- Konsulentverksamheten kommer förhoppningsvis att starta i början av jan. mån. 1988. I kommande nr av LARY skall vi redogöra för projektet.
- Konsulentfilmen har blivit mycket populär, den har visats för myndigheter, skolor, org. m fl. Samtliga lokalföreningar har erhållit en

kassett. Är Du intresserad av att se filmen, vänd dig till närmaste lokalförening för en visning, adr., tel nr finns på sid. två.

- Vi har uppvaktat och etablerat ett mycket fint samarbete med Riksföreningen mot cancer, Statens handikappråd, Skolöverstyrelsen, Landstingsförbundet, Socialdepartementet, Arbetsmarknadsinstitutet, logope-

der, läkare på ÖNH-avd. i Sverige, Handikappinstitutet.

- Jag har i tidigare nr av LARY redogjort för hur viktigt det är med studier. Kunskapen om hur man påverkar beslutsfattarna, att informera om våra krav och att förhandla med myndigheter är mycket viktigt. Vi måste själva aktivt ta del av det som händer i samhället och utifrån detta agera. Tyvärr upplever jag det som att studier får komma när det finns tid över. Hur skall vi då kunna lära oss att påverka, informera och förhandla? Det vore glädjande om Du som är intresserad och vill hjälpa oss på förbundet med studiefrågor att Du hör av dig till RLEs kansli, tel 08-585807, så får vi talas vid. Du behövs!

Jag önskar alla LARY läsare en
God Jul och Gott Nytt År.

Elise Lindqvist

Redaktör's spalt

ATT JOBBA IDEELLT

För en tid sedan fick jag en skriftlig åttutning av en medlem i förbundsstyrelsen för att jag "skickligt undvikit" att dela ut beröm i Lary till ett par av våra funktionärer, som vederbörande ansåg borde ha applåder för vissa insatser.

Det kom mej osökt att börja fundera över varför man jobbar ideellt. Vilka drivkrafter som kan ligga bakom. Varför ställer man upp och jobbar gratis och kanske även är beredd att utstå en hel del stress utöver den arbetsinsats, som uppgiften kräver?

Mina egna motiv ligger ju närmast till att försöka bena ut. Men rent allmänt tror jag att det är så, att uppgiften-i-sig har ett egenvärde, som kan vara motiv nog. Och om den dessutom bidrar till allmännyttan, är det ju bara ett extra plus för ett engagemang. Det är ju så, att vissa människor är fixare, som tycker om att administrera, andra gillar att bestämma och känna maktens berusning, åter andra har specialintressen, tex att skriva och teckna och då som i mitt fall jobba med en tidning.

För egen del har arbetsglädjen varit den främsta drivkraften. Jag har varit oerhört road av och tacksam för att få jobba med Lary. Ofta har resultatet blivit sämre än väntat, och då har man deppat en tid och tyckt sig tillhöra en beskäftighetens kolonn, som håller på att fläka sej till ingen nytta. Allt medan man i andanom sett hur medlemmarna, som man trott sig betjäna, under tålmodig tystnad kastat resultatet av ens tankemödor i papperskorgen.

Men snart nog har längtan efter att få känna den här speciella arbetsglädjen kommit tillbaka. En procedur som genom åren har upprepat sej igen och åter igen... De få gånger man i egna ögon tyckt sej gjort ett bra jobb har varit belöning över hövan och omgivningens applåder eller visslingar har därvid betytt föga mer än ett lätt styrmedel för det fortsatta arbetet.

Naturligtvis kan ett uppmuntrande ord sitta bra ibland. Men jag tror mej veta att den som tar ett ideellt jobb för att inhösta applåder har alla chanser bli besviken.

Varför jobbar DU ideellt? Är det av kärlek till uppgiften eller kanske för att få känna gemenskap i ett kollektiv? Eller är det ädlare motiv bakom?

Din insändare i ämnet skulle bli ett intressant inslag i nästa nummer!

Ha en skön Jul och en bra avslutning på året! Låt oss hoppas på ett gott år 1988!

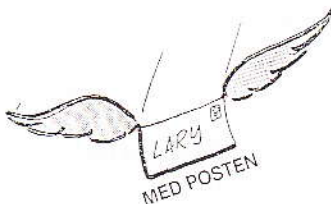
Rolf

Laryngsons

— Du börjar allt se rätt så luggsliten ut, gubben min...

— Jomen visst. Min bäst-före-dag var ju för över tretti år se'n, gumman lilla!

FRIA MUNSKÖLJMEDEL!

Hej! Här kommer en upplysning. Fick telefon från en öronläkare som hade bekymmer med handikappersättning. Vid utredning framkom att munsköljmedel, mot torr mun efter strålning, är från 1/7 -87 fria ef-

ter recept från tandläkare eller öronläkare.

Bästa spridningen av denna upplysning är väl genom LARY.

Hälsningar
Anna-Greta Andersson
Västerås

Studiebesök i Japan

Mellan de stora huvudgatorna i Tokyo går tusentals icke namngivna gränder. Att hitta en viss adress är mycket svårt, ty det finns heller inga husnummer. Man får leta sig fram med hjälp av distrikts- och kvartersnamn. (Bra Böckers lexikon.)

När vi en dag blivit övermätta av all information som presenterades på IALP¹⁾-kongressen i Tokyo och stärkte oss med en kopp kaffe i cafeterian, fick vi ett oväntat och spännande erbjudande. "Är ni intresserade av att göra studiebesök på ett sjukhus och se hur man arbetar med talvård i Japan?"

INGA GATUNAMN

Givetvis var vi intresserade, och det gjordes upp när och på vilken tunnelbanestation vi skulle sammanträffa med den för oss okända person, som skulle föra oss till rätt ställe. Att vi skulle få en vägvisare var vi glada för, då vi ju varken kunde fråga efter vägen eller läsa skyltar. Dessutom anges adresser i Japan inte med gatunamn och husnummer så som vi är vana vid, utan i stället med var inom ett kvarter något ligger.

Tidigt på morgonen den avtalade dagen begav vi oss till tunnelbanan. Bara detta att åka tunnelbana i Tokyo under rus-

ningstid är en upplevelse! Ur underjorden väller det ut folk allteftersom de spys ut från tågen. Ner i mörkret rinner en aldrig sinande ström människor som till bristningsgränsen fyller de tåg som oupphörligen lämnar stationen.

När vi nått stationen som var vår mötesplats, lät vi oss sugas upp av den våg som sköljde ur tåget mot ett otal gångar och utgångar. Innan vi ens börjat undra åt vilket håll vi skulle gå, dök en japanska upp framför oss och presenterade sig som vår guide. Bara genom att vara två västerlänningar avvek vi tydligen så starkt från mängden, att det inte var någon svårighet att hitta oss i det oändliga myllet.

NU BÖRjade RESAN

Sjukhuset låg inte, som vi trodde, i närheten av denna tunnelbanestation, utan nu först började vår egentliga resa. Efter ytterligare två tåg och en taxiresa nådde vi närmare två timmar se-

nare vårt mål — Nationellt rehabiliteringscentra för handikappade.

Det visade sig vara en imponerande anläggning med moderna och välutrustade lokaler som tagits i bruk 1979. Centret är öppet för människor i alla åldrar och med alla typer av åkommor. Det har fyra verksamhetsgrenar: ett sjukhus med alla medicinska specialiteter, ett träningscentrum som ger ADL-träning, social träning och yrkesutbildning för synskadade, ett forskningsinstitut och ett college som bl a utbildar talterapeuter. Vi togs emot av dr Sado Shibata, en vänlig och friskspråkig man som står i spetsen för talterapeututbildningen och för avdelningen för tal- och hörselvård.

INGEN RÖSTTRÄNING

Inom avdelningen arbetar 3 öron-, näs- och halsläkare, 10 talterapeuter och en psykolog. Psykologen sysslar enbart med

de språkstörda barnen och är den som gör alla icke-medicinska bedömningar, alltså även de språkliga bedömningarna. Talterapeuterna tycks ha en mycket osjälvständig ställning och enbart arbeta enligt läkarnas instruktioner. Ingen röstträning bedrivs här och inte heller på andra liknande avdelningar i Japan. Laryngektomerade t ex tränar inte hos någon terapeut.

Läkaren kan eventuellt ge lite tips till de nyopererade, men huvudsakligen lär de sig matstrupstal av andra laryngektomerade inom patientföreningen, över huvud taget är patientföreningarna mycket aktiva och sköter själva en stor del av den träning som hos oss sker hos terapeuter. Det är kanske ett måste i ett land med så många miljoner, där det bara finns ca 800 talterapeuter, varav de flesta dessutom inte lär ha någon egentlig yrkesutbildning.

TERAPEUT — ÅTRÄVÄRT JOBB

Dr Shibata presenterade inte bara sin avdelning utan talade även om utbildningen av talterapeuter och om deras arbetssituation i Japan. Det är många som vill bli talterapeuter, och

bara en av åtta sökanden tas in till den ettåriga utbildningen.

För att bli antagen krävs universitetsexamen, men den behöver inte innehålla ämnen som har med den framtida verksamheten att göra. Matematik, statskunskap och geografi anses lika kvalificerande som mer närliggande ämnen som språk, fonetik eller psykologi. Den nuvarande situationen är man givetvis inte nöjd med, utan man vill ha åtminstone 3-årig utbildning i likhet med sjukgymnasterna.

Efter genomgången utbildning får terapeuterna ett certifikat som utfärdas av staten. Hela verksamheten är strikt reglerad av staten och på ett sådant sätt, att talterapeuternas situation är besvärlig och något märklig. Det dras en skarp skiljelinje mellan vad som betraktas som medicin och vad som inte är det. Terapi som bedrivs på sjukhusens talvårdsavdelningar anses inte vara medicinsk utan lyder under socialdepartementet.

Vårt besök avslutades med att dr Shibata visade oss runt på sin avdelning. Avdelningen var både stor och välutrustad och skilde sig inte så mycket från

vad vi är vana vid i västerlandet. Vi såg en massa terapimaterial och leksaker av samma typ som vi har, bla en hel del från svenska Brio. En påtaglig skillnad var den stora mängd av tekniskt avancerad apparatur som fanns. Denna användes dock inte i någon större utsträckning av terapeuterna.

SKOR SOM SKYLT

En annan skillnad var avsaknaden av röda upptagetlampor och skyltar med "behandling pågår". Sådant behövs inte i Japan, där "upptaget" istället signaleras genom de skor som står prydligt uppställda utanför terapirummet. Enligt japansk sed placerar besökarna sina skor lite vid sidan av dörren med tårna vända mot utgången.

Efter rundvandringen skildes vi, under idogt ömsesidigt bugande, från dr Shibata som under några timmar gett oss inblick i talvården och talterapeuternas arbetssituation i Japan.

*Eva Magnusson
Kerstin Naucér*

¹⁾ Internationell sammanslutning för logopedi och foniatry.

Siv Baglien medaljerad

Vid Hälsinglands Gymnastikförbunds årsmöte 25 okt. utdelades medaljer och jetonger för förtjänstfulla insatser.

En av de som fick den högsta utmärkelsen var Siv Baglien Ljusne. Hon medaljerades med LINGMEDALJEN i Guld från Svenska Gymnastikförbundet, för lång ledargärning (minst 30

år) och sina insatser under de 30 åren utan att tänka på egen ekonomisk vinning. Allt arbete har skett på ideell väg.

Förutom den stora guldmedaljen medföljde en i miniatyr i knappform att bäras på kappslaget.

(Siv Baglien är ordförande i RLEs lokalförening i Gävle.)

Ny metod räddar liv

En intressant artikel "Hjärtkirurgi i framtiden", av David Finer, fanns att läsa i RHL:s tidning Status. I artikeln redogör en hjärt-specialist för en metod som mekaniskt utvidgar kranskärlen. Metoden benämns *ballongdilatation* och kan bli räddningen för många som väntar i kön till sin toraxklinik.

Enligt artikeln har 90—100 000 personer i Sverige bröstsmärtor som tyder på kranskärlssjukdom av olika svårighetsgrad. 20 % av dessa beräknas ha en svårartad angina pectoris, vilket betyder att ca 5 000 by-passoperationer om året skulle behöva göras här i landet.

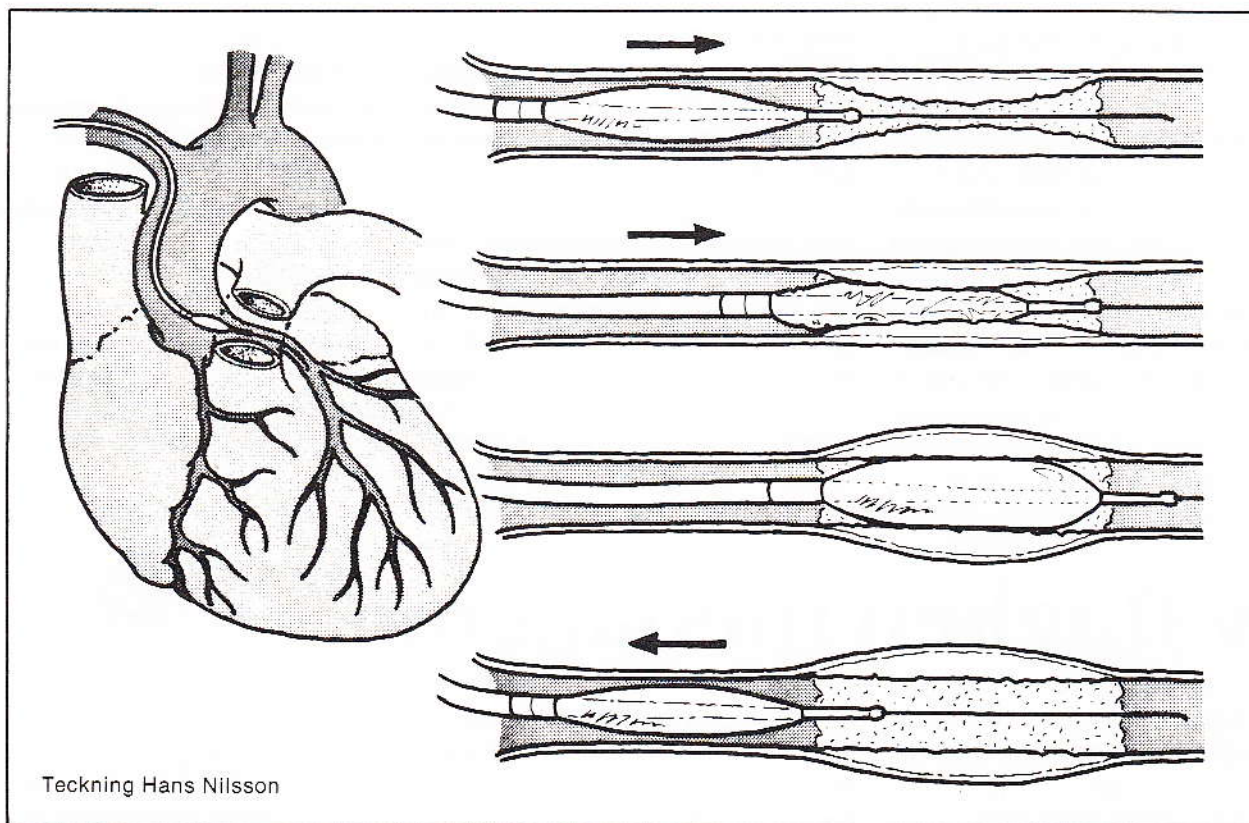
Dr Håkan Emanuelsson beskrev ballongmetoden, som lanserades i slutet av 70-talet. Den går ut på att en plastslang med en uppblåsbar kuff i änden

förs in i kranskäret till det förträngda stället. När kuffen blåses upp tänjer den ut kranskärets vägg, så att materialet som utgjorde förträngningen istället blir till en förtjockning av kärlväggen och kranskärets innerdiameter åter blir normal. Blodet kan nu obehindrat flyta förbi det tidigare förträngda stället.

I USA används ballongmetoden med gott resultat även som alternativ till blodproppslösande

behandling vid akut hjärtinfarkt. I Sverige saknas dock ännu resurser för detta. Här används ballongdilatation efter blodproppslösande behandling för att säkerställa att kärlen står öppna.

Metoden utvecklas och förfinas och väntas få allt större betydelse. Ju mer den används, desto bättre resultat och desto färre komplikationer, säger Dr Emanuelsson.

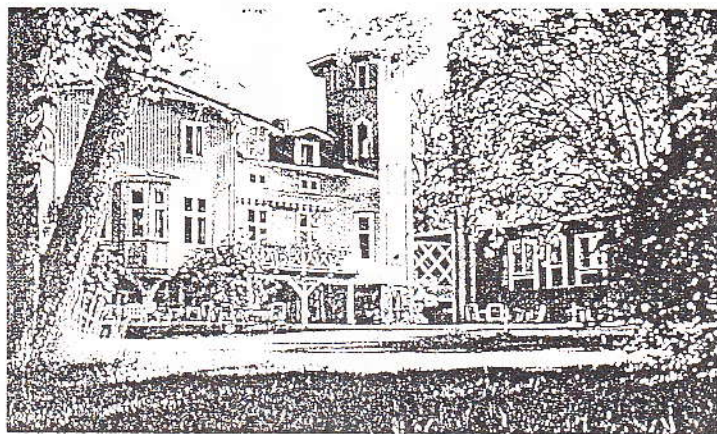

Bilden visar hur ballongdilatation går till – det är en metod som i vissa fall kan användas istället för kranskärlsoperation. En kateter med en uppblåsbar del (ballong) förs in i det kranskärl där åderförkalkningen sitter, ballongen blåses upp med koksalt så att kärlet vid förträngningen vidgas. När man sedan drar tillbaka katetern så stannar oftast kärlet i det utvidgade läget, så att blodet kan flyta igenom obehindrat. Dilatationen görs med lokalbedövning och tar ungefär en timme. Sjukhusvistelsen för patienten kan inskränkas till ett par tre dagar och sjukskrivningsperioden behöver bara bli en vecka om ingreppet lyckas. Jämfört med en kranskärlsoperation är det en enkel och billig metod. Det bedöms att den lämpar sig för cirka 10 procent av de patienter som är aktuella för kranskärlsoperation i Sverige. Den kan vid behov göras om flera gånger på samma patient.

På Fredensborg

RLE-Linköpingsföreningens rehabiliteringsdagar, 2—4 okt på Fredensborg, samlade 19 deltagare.

FREDENSBORGS HERRGÅRD ligger i nordöstra Småland, ungefär en mil söder om Vimmerby.

Fredag.

Vi samlades på Fredensborg lagom till eftermiddagskaffet där Nils Björk hälsade välkommen och hoppades, att vi skulle få ett par härliga dagar tillsammans. Efter att ha installerat oss, använde vi tiden fram till middagen, att bekanta oss med varandra samt avverka en liten tipspromenad i den vackra naturen.

Efter middagen samlades vi för att gå igenom kursprogrammet, vi hann också med en stunds talträning samt andra trevliga aktiviteter. Dagen avslutades med, att Ann-Britt framförde ett fint avslappningsprogram, innan det var dags att gå till sängs.

Lördag.

Efter frukost samlades vi i konferensrummet för en stunds rörelser och uppmjukning. Efter kontakt med chefen för Stiftelsen Brukskultur, Ivar Gustafsson, som lovade guida oss, åkte vi till Storebro Bruksmuseum där Gustafsson hälsade oss välkomna. Bruksmuseet är från 1728 till i våra dagar ett hus i fyra våningar med föremål, som tillverkats på bruket. Gustafsson

redogjorde för brukets verksamhet och utveckling från början till nutid innan visningen började.

Efter genomgång av bruksmuseet, besökte vi en av smedstugorna från 1750-talet som var iordningställd i samma skick som när smederna bodde där, dom övriga stugorna var privata. Därifrån åkte vi med bilarna till platsen för Visans Skepp, en skeppsättning som nästa år skall vara färdig med 20 stenar på vilka inblästrats de vackraste visor som vi sjungit under 1900-talet, 9 stenar är resta med sånger av Bellman, Taube, Martin Kock, Sjöberg, Karlfelt, Fröding med flera.

Efter lunch kom Christina Danbolt för att överta talträningen, hon höll en mycket trevlig och lärorik undervisning i kommunikation, tal och kroppspråk m. m. fram till middagen. Under en paus i talträningen dracks eftermiddagskaffe. Efter avslutad talträning överlämnade Nils Björk en liten minnessak till Christina för att hon så välvilligt ställer upp för oss.

Efter midda'n kom Stig Högestedt och underhöll oss med

dikter och historier av Pelle Näver, mycket bra. Efter detta var det tid för kvällskaffe och Ann-Britt höll en historik på vers över RLE — Linköpingsföreningens 15-åriga verksamhet. Mycket fint! Samtidigt överlämnade hon två blomkorgar till de kommitterade som tack för utfört arbete med träffen. Kvällen fortsatte under trivsam samvaro.

Söndag.

På morgonen samlades vi för en stunds rörelser och uppmjukning, efter detta gick vi ut på en liten tipspromenad till fram emot 10.30. Efter avslutad promenad, en stunds talträning samt en del andra aktiviteter var det tid att avsluta dessa trevliga rehabiliteringsdagar på Fredensborg.

Ann-Britt framförde deltagarnas tack till Birgit och Nils Björk för de fina priserna de ordnat till de olika aktiviteterna.

Efter lunchen var det tid, att tacka varandra för trevlig samvaro och önska lycklig hemresa.

Rune Pettersson

Rikard Pedersen
ordförande

Birgit Blange
sekreterare

Irma Bruhn
kassör

RLE:s Stockholms-förening med sina ca 140 medlemmar ligger på andra plats i storleksordning bland våra lokalföreningar. (Endast Göteborg är större med ett trettiotal fler organiserade.)

Här i Stockholm

NÅGRA BILDER FRÅN HÖSTENS MÖTEN

Tage Andersson, laryng och dövstum, är flitig mötesdeltagare. Här får han hjälp av teckenspråkstolk.

Iris Svensson, Allan Blomqvist, John Danielsson, Signe och Hasse Eriksson. Hasse är trädgårdsmästare och brukar förse vårt kansli med vackra växter.

Lilly och Åke Amnelius, Inez Nilsson och Knut Andersson.

Rikard Pedersen heter vår ordförande, som styr och ställer med ett stort mått av energi, stöttad och uppbackad av sin glada, vänsälla sambo Karen Poulsen.

Vår styrelse liksom vår festkommitté är också synnerligen livaktiga. Det hålls ett tiotal medlemsmöten och lika många styrelsesammanträden varje år. På de flesta möten försöker man ha ett extra dragplåster i form av information eller underhållning. Men viktigast är att medlemmarna får träffas och umgås en stund över en kopp kaffe. Det finns så många ensamma larynger här i storstan, säger Rikard.

Höjdpunkten för det gångna året var resan till Småland, men jag ser också fram emot besöket i Västerås domkyrka nu i advent. Intresset för adventsresan är mycket stort. Det har hittills kommit bortåt 50 anmälningar, slutar Rikard.

Rikard Pedersen och Karen Poulsen är, som namnen vill antyda, båda födda i Danmark och kom hit till Stockholm omkring 1950, där de träffades och bestämde sej för att campera ihop. Rikard opererades -82 och blev en av pionjärerna med röstprotes. Han talar alltså "med tummen för hålet" och har lyckats träna upp ett mycket bra tal.

RLE medverkar vid en temavecka om handikapp på Kulturhuset i Stockholm 23—31 jan 1988. Vi kommer att visa vår konsulentfilm flera gånger samt dessutom dela ut broschyrer, informera och svara på frågor från besökare.

Starkare

TEMA
HANDIKAPP
-88

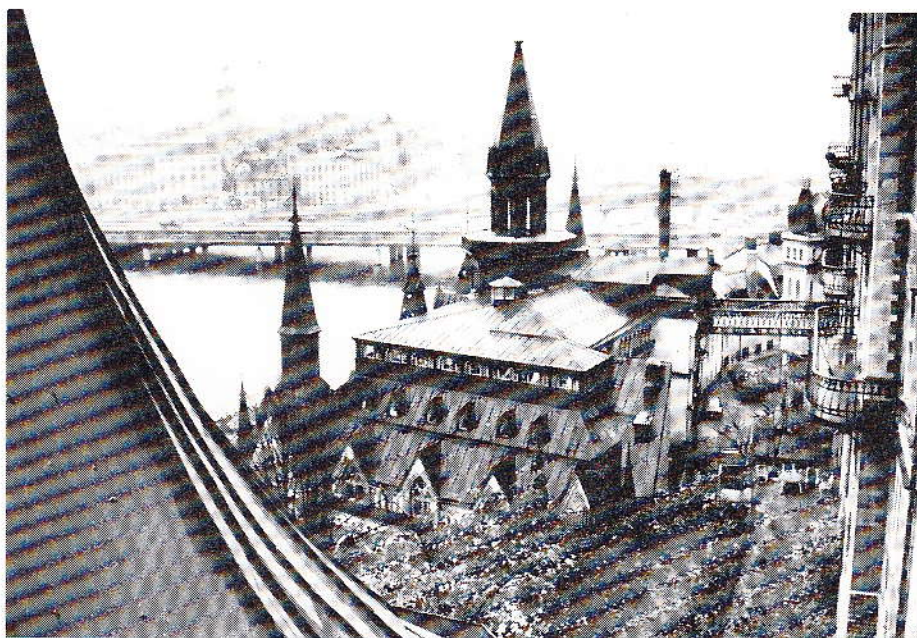
ÄnDU

Vi träffas på MARIAHISSEN

Mariahissen, Stockholms-laryngernas stamlokal, fyllde 100 år ifjol och byggdes en gång för att folket, boende på söders höjder, bekvämt skulle kunna ta sig upp och ner de nio våningarna till och från Söder Mälarstrand. Därifrån gick på den tiden färjor ut till de olika arbetsplatserna i andra stadsdelar. Hissen blev en succé och användes av ca miljonen passage-rare under de första åren.

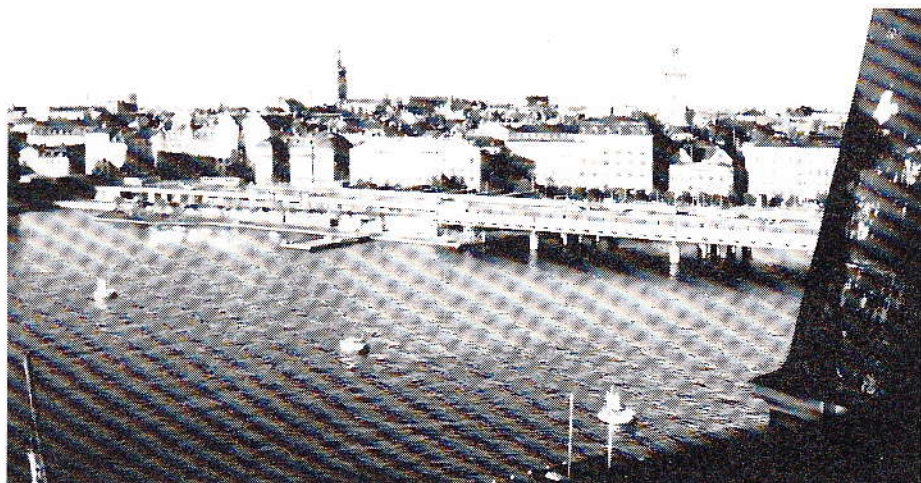
En utbyggnad av spårvagns-nätet gjorde sedermera att Mariahissen minskade i betydelse och kunde några årtionden senare, i slutet av 30-talet, lägga ner sin funktion som länk i stadens kommunikationssystem.

Numera används de översta planen i hisshuset till fritidslokaler för pensionärer. Lokaler-na har renoverats och gjorts ändamålsenliga för sin funktion, och det enda som är sig någor-lunda likt från fordom, är den magnifika utsikten över den vackra Riddarfjärden mot Riddarholmen och Gamla Stan. Under de sista fem åren har vi hållit alla våra ordinarie medlems-möten på Mariahissen.

Mariahissen är inte bara en hiss, utan dessutom en stor omgivande byggnad i nygotisk stil med spetsbågar, rosettfönster, tinnar och torn. Här sedd från ett tak i grannskapet.

Foto Åke Malmström

Utsikt mot Gamla Stan från vår möteslokal. I förgrunden järnvägsbron med södra stambanans passage över Riddarfjärden vid Slussen.

Rolf

LARYNGFONDEN

STÖD LARYNGFONDEN
MED EN MINNESGÅVA.

INFLUTNA MEDEL SKALL
ANVÄNDAS TILL REHABI-
TERING AV MEDLEMMAR
INOM RIKSFÖRBUNDET
FÖR LARYNGEKTOMERADE

PG 91 82 58 — 5

